том є висока ідейна спрямованість, моральність і патріотичний характер власного прикладу. Тільки власним прикладом у процесі професійної підготовки майбутніх військових можна сформувати такі якості, як ідейна спрямованість, моральність та патріотизм. Для цього у навчально-виховному процесі необхідно застосовувати концепції формування особистості, діяльності та спілкування, які сприятимуть викладачеві в ефективній організації життєдіяльності студентів. Ці концепції в поєднанні з особистісними якостями викладача сприятимуть вихованню нової генерації військових, здатних мобільно, з високою професійною віддачею виконувати свої професійні обов'язки для розбудови національної армії.

Список використанних джерел

1. Анохин П.К. Общие принципы теории функциональной системы. – М.: Наука, 1980.
2. Анохин П.К. Избранные труды: Философские аспекты теории функциональной системы. – М.: Наука, 1978.
3. Бандурка А.М., Бочарова С.П., Землянська Е.В. Юридическая психология. – Харьков, 2004.
4. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Под ред. В.В. Давыдова. – М.: Педагогика, 1994.
5. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психики. – М.: МГУ, 1972.
6. Леонтьев А.Н. Деятельность, сознание, личность. – М.: Политиздат, 1977.
7. Макаренко А. С. Собрание сочинений : в 5 т. / А. С. Макаренко. – М. : Правда, 1971.
8. Макаров Р.Н., Герасименко Л.В. Теория и практика конструирования целевых моделей операторов особо сложных систем управления: Монография. – М.: Изд. Международной академии проблем человека в авиации и космонавтике, 1997.
9. Психология труда: Учеб. пособие / Н.П.Лукашевич, И.В.Сингаевская, Е.И.Бондарчук. – 2-е изд., доп. и перераб. – К.:МАУП, 2004.
10. Рижиков В.С. Професіограма сучасного юриста на прикладі фрагменту "Економічна культура юриста" // Військова освіта: збірн. наук. пр. № 2 (14), Київ, 2004. – С. 60-67.
11. Рижиков В.С. Теорія і практика конструювання цільових моделей (професіограм) та процесу професійної підготовки майбутніх юристів / Монографія В.С.Рижиков. – Херсон, ТОВ "Айлант", 2010.
12. Сухомлинский В.А. Воспитание коллективизма у школьников / В.А.Сухомлинский. – М., 1956.
13. Ягупов В.В. Педагогіка: навч. посіб / В.В.Ягупов. – К.: Либідь, 2003.

References

1. Anohin P.K. Obschie printsipy teorii funktsional'noj sistemy. – M.: Nauka, 1980.
2. Anohin P.K. Izbrannye trudy: Filosofskie aspekty teorii funktsional'noj sistemy. – M.: Nauka, 1978.
3. Bandurka A.M., Bocharova S.P., Zemljans'kaja E.V. Juridicheskaja psihologija. – Har'kov, 2004.
4. Vygotskij L.S. Pedagogicheskaja psihologija / Pod red. V.V. Davydova. – M.: Pedagogika, 1994.
5. Leont'ev A.N. Problemy razvitija psihiki. – M.: MGU, 1972.
6. Leont'ev A.N. Dejatel'nost', soznanie, lichnost'. – M.: Politizdat, 1977.
7. Makarenko A. S. Sobranie sochinenij : v 5 t. / A. S. Makarenko. – M. : Pravda, 1971.
8. Makarov R.N., Gerasimenko L.V. Teorija i praktika konstruirovanija tselevyh modelej operatorov osobo slozhnyh sistem upravlenija: Monografija. – M.: Izd. Mezhdunarodnoj akademii problem cheloveka v aviatsii i kosmonavtike, 1997.
9. Psihologija truda: Ucheb. posobie / N.P.Lukashevich, I.V.Singaevskaja, E.I.Bondarchuk. – 2-e izd., dop. i pererab. – K.:MAUP, 2004.
10. Rizhikov V.S. Profesiograma suchasnogo jurista na prikladi fragmentu "Ekonomichna kul'tura jurista" // Vijs'kova osvita: zbirn. nauk. pr. № 2 (14), Kiïv, 2004. – S.60-67.
11. Rizhikov V.S. Teorija i praktika konstrujuvannja tsil'ovih modelej (profesiogram) ta protsesu profesijnoï pidgotovki majbutnih juristiv / Monografija V.S.Rizhikov. – – Herson, TOV "Ajlant", 2010.
12. Suhomlinskij V.A. Vospitanie kollektivizma u shkol'nikov / V.A.Suhomlinskij. – M., 1956.
13. Jagupov V.V. Pedagogika: navch. posib / V.V.Jagupov. – K.: Libid', 2003.

Надійшла до редколегії 25.10.17
Рецензована 30.10.17

В. Рыжиков, д-р пед. наук, проф.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ЗНАЧЕНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ В ЦЕЛЕВОЙ МОДЕЛИ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА ПОДГОТОВКИ ВОЕННЫХ

В процессе профессиональной подготовки будущих военнослужащих необходимо формирование кроме профессиональных знаний, навыков и умений также качество, к которым мы относим: мужество, умение четко исполнять приказы, дисциплинированность, выдержка и самообладание, самоотдача делу, которые должны быть обязательной составляющей целевой модели профессиональной подготовки в высших военных учебных заведениях. Эффективность профессиональной деятельности военнослужащих определяется системой социально-психологических, технических, медико-биологических, а также специфических профессиональных качеств военного.

Ключевые слова. Профессиональные качества, профессиональная подготовка военнослужащих, военное образование.

V. Ryzhykov, Doctor of Pedagogic Sciences, Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE VALUE OF PROFESSIONAL QUALITIES IN THE TARGET MODEL OF THE EDUCATIONAL PROCESS OF MILITARY TRAINING

The article deals with a problem of professional training of future military personnel. The author shows the necessity of developing professional knowledge, skills and abilities, as well as courage, ability to fulfill orders, discipline, self-control and dedication, which are regarded as an obligatory component of the professional training in higher military educational institutions. The effectiveness of professional activities of military personnel is determined by a system of socio-psychological, technical, medical and biological, as well as special military skills.

Keywords. Professional qualities, professional training of military personnel, military education.

УДК 364.442:369.06

Я. Співак, канд. пед. наук, доц., докторант
Донбаський державний педагогічний університет, Слов'янськ

ВЕКТОРИ ПРОФЕСІЙНОГО УСПІХУ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Розглядається компетентність як важливий вектор успіху діяльності соціального працівника, розкрито поняття "компетентність соціального працівника" та його складові, які складаються з наявних у майбутнього фахівця соціальної сфери професійних знань, умінь та навичок, особистісних якостей фахівця.

Ключові слова: освіта, професійна компетентність, соціальний працівник, професіоналізм.

Вступ. У сучасному професійному просторі зміст професійної компетентності фахівця, зокрема, соціального працівника, включає як рівні базової і спеціальної освіти, так і вміння акумулювати широкий досвід у практичній діяльності.

Активний розвиток соціальної роботи в нашій країні з усією очевидністю показав необхідність професіоналізації цієї гуманної практики, що, в свою чергу, вимагає підвищеної уваги до формування професійної компетентності соціального працівника. Ефективність його діяльності багато в чому залежить від вмінь, досвіду, особистісних якостей, тобто від його професіоналізму та професійної компетентності. Компетентний соціальний працівник повинен володіти методами, прийомами, те-

© Співак Я., 2017

хнологіями соціальної роботи, а також вміннями, необхідними для їх застосування у сучасному соціумі.

Мета дослідження – формування професійної компетентності як вектора професійного успіху соціального працівника.

Аналіз останніх досліджень. Компетентність як специфічна характеристика конкретної професійної діяльності суб'єкта розглядають у своїх роботах багатьох вітчизняних вчених: А. Деркач, Ю. Жуков, І. Зимня, Е. Зеєра, Н. Кузьміна, Л. Петровська, О. Поліщук, І. Семенов, А. Ситников, Ю. Татур, А. Хуторський, Є. Яблоков.

Компетентність сучасного фахівця представляється інтегральним поняттям, у якому можна виділити кілька рівнів: компетентність як здатність до інтеграції знань і навичок та їх використання в умовах вимог зовнішнього середовища, що швидко змінюються; концептуальна компетентність; компетентність в емоційній сфері, в галузі сприйняття; компетентність в окремих сферах діяльності. Компетентність визначається як: поєднання психологічних якостей, психологічний стан, що дозволяє діяти самостійно і відповідально, володіння людиною здатністю і вміннями виконувати певні функції; досконале знання своєї справи та складних зв'язків, явищ і процесів, можливих способів та засобів для виконання намічених цілей; здатність окремої особистості правильно оцінити ситуацію, що склалася і прийняти відповідне рішення, що дозволяє досягти практичного чи іншого результату [1].

Для успішного виконання своїх функцій сучасний фахівець повинен володіти не тільки сумою загальних і спеціальних знань, умінь та навичок, але й комплексом певних якостей особистості, що забезпечують плідну роботу, тобто бути компетентним у своїй діяльності.

Однією з найважливіших умов для досягнення професійної успішності соціального працівника є професійна компетентність. Система професійної підготовки соціального працівника спирається на науково-методичне обґрунтування забезпечення освітнього процесу у вищій школі з урахуванням потреб соціальної практики та вимог до професійної компетентності майбутнього спеціаліста. Варто зазначити про сформованість професійної компетентності соціального працівника лише за умови виявлення критеріїв, показників, рівнів професійної готовності, а також здійснення моделювання такого процесу, в основу якого закладена проблемно-модульна організація освіти соціального працівника. Визначення професійної компетентності та готовності студентів до соціальної роботи з різними категоріями населення підкреслює необхідність не лише системної єдності, цілісності розвитку особистості й діяльності, а також високого рівня професіоналізму, майстерності.

Зважимо на те, що австралійський дослідник Т. Хоффман стверджує, що поняття компетентності можна виразити трьома способами: видимі й реєстровані результати діяльності; як деякі стандарти виконання діяльності; особистісні властивості, що визначають ефективність тієї чи іншої діяльності.

Зокрема Дж. Равен визначає компетентність як специфічну здатність ефективного виконання конкретних дій у предметній галузі, включаючи вузько предметне знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, розуміння відповідальності за свої дії. Дослідник виділяє "вищі компетентності", які передбачають наявність у людини високого рівня ініціативи, здатності організовувати людей для виконання поставлених цілей, готовності оцінювати і аналізувати соціальні наслідки своїх дій.

Як видно з аналізу, в поняття "компетентність" включається здатність особистості успішно виконувати певну професійну діяльність. Тому компетентність визначається, виходячи з аналізу видів діяльності, виконуваних фахівцями при розв'язанні завдань у певній професійній галузі.

Безсумнівно, що компетентність – багаторівневе утворення з компонентами когнітивного, афективного та інтерактивного характеру. Це складна єдина система внутрішніх психологічних складових і властивостей особистості професіонала-фахівця, що включає в себе знання та вміння. Формується зв'язок і з глибинними властивостями особистості – з потребою в спілкуванні, упевненістю в собі і самооцінкою. Компетентність включає в себе такі характеристики, як відповідність особистості важливість справи, результативність та успіх у проблемних ситуаціях. Сюди додається і знання наслідків застосування конкретних способів та впливу і їх ефективності.

У процесі вирішення професійного завдання необхідно виконувати окремі види діяльності. Кількість видів діяльності, які можна виділити при виконанні завдання, залежить від його складності, напрямку, якостей фахівців, що беруть участь у його вирішенні. Соціальні працівники, здійснюючи соціально-правову діяльність, досить часто змушені стикатися з питаннями надання консультативно-правової допомоги.

Аналіз професійної діяльності соціальних працівників показує, що вони не тільки осмислюють, але більшою мірою вирішують безпосередньо практичні завдання з надання соціально-правової, консультативної допомоги. Тому соціальний працівник повинен мати : хорошу професійну підготовку та знання в різних галузях законодавства; володіти достатньо високою правовою культурою, бути високо ерудованою людиною; володіти інформацією про сучасні політичні, соціальні та економічні процеси в суспільстві, мати широку обізнаність про різні соціальні групи населення; мати професійний такт, здатний викликати симпатію і довіру в оточуючих, дотримуватися професійної таємниці, делікатності у всіх питаннях, які зачіпають сторони життя людини; володіти емоційною стійкістю, вміти сумлінно виконувати свій обов'язок, залишаючись спокійним, доброзичливим та уважним до підопічного; вміти приймати потрібне рішення в несподіваних ситуаціях, чітко формулювати свої думки, грамотно і дохідливо їх викладати [3].

Відтак, професійна компетентність соціального працівника представляє собою сукупність якостей, що відображають ступінь кваліфікації, рівень знань, умінь і навичок, готовності та здатності, які пов'язані із здійсненням соціальної діяльності [2].

Професійна компетентність складається з компонентів. Кожен компонент розглядається в структурі реалізації соціальної діяльності соціального працівника відповідно до специфіки норм права. Для їх виявлення враховані кваліфікаційні характеристики та нормативно-правові документи, що регламентують професійну діяльність соціального працівника, вимоги державного освітнього стандарту вищої професійної освіти.

Професійна компетентність, як і будь-яка інша, включає такі структурні компоненти:

• мотиваційний – мотиви, цілі, ціннісні установки фахівця, припускає відношення до професійної діяльності як до цінності, потреба в розвитку своєї професійної компетентності; прагнення до особистісного самовдосконалення; функціональне призначення мотиваційно-ціннісного компонента полягає в тому, що його сформованість опосередковує розвиток інших компонентів професійної компетентності;

• когнітивний – знання теоретичних і методологічних основ правознавства; нормативно-правових актів; технологій соціально-правової роботи; сучасних інфор-

маційних технологій; вимог, що пред'являються до сучасного соціального працівника;

• діяльнісно-поведінковий – визначає стиль поведінки, вибір способів поведінки та вирішення практичних завдань, включає умови успішної реалізації професійної компетентності; даний компонент передбачає наявність готовності фахівця до самореалізації в соціальній діяльності, конкретні результати, досягнуті в процесі її здійснення, основні якості, притаманні на поведінковому рівні, розвиток здатності вирішувати соціально-правові завдання;

• ціннісно-смисловий – сукупність психологічних характеристик особистості (професійно значущі якості професіонала-фахівця і його цінності), готовність до прояву особистої ініціативи; ціннісне ставлення до професії; готовність працювати з нужденними; ціннісне ставлення до подій;

• емоційно-вольовий – припускає емоційно-вольову саморегуляцію поведінки особистості в ситуації професійної діяльності з метою досягнення високих результатів; прояв емоційно-вольової активності включає емоційність як позитивний емоційний фактор – реакцію на успіх і невдачу – емотивність, як ціннісний показник усвідомлення суб'єктом необхідності соціальної діяльності, позитивне активне емоційне забарвлене ставлення до особистісного та професійного самовдосконалення;

• рефлексивний – представляє собою відстеження людиною цілей, процесу та результатів своєї діяльності, а також самооцінку спеціаліста на основі самосвідомості й рефлексії, тобто усвідомлення та оцінювання тих внутрішніх змін, які в ньому відбуваються; тільки адекватна самооцінка забезпечує успіх у розвитку соціальної компетентності; рефлексія людини як суб'єкта професійної компетентності охоплює всі її компоненти: осмислення власного рівня професійної компетентності, стилю поведінки, особливостей ціннісно-мотиваційної сфери та інших питань.

Професіоналізм фахівця із соціальної роботи включає: здатність аналізувати ситуацію, правильно її сприймати, брати до уваги всі існуючі альтернативи та робити необхідний вибір; уміння встановлювати контакт з людьми, здійснювати диференційований підхід до клієнтів; використовувати в соціальній роботі технології проектування, моделювання та інші [4].

Головним внутрішнім стимулом праці в соціальній сфері є альтруїстична мотивація – бажання фахівців із соціальної роботи приносити користь своїм клієнтам і суспільству. Також до значимих внутрішніх стимулів відносять можливість постійного прояву самостійності, ініціативи і творчості в роботі. До зовнішніх стимулів належить суспільне визнання важливості професії соціального працівника, усвідомлення необхідності її здійснення для підвищення соціального здоров'я і благополуччя громадян, прояв поваги з боку оточуючих [4].

Професійна компетентність соціального працівника обумовлена сукупністю його професійних знань, умінь, навичок; комплексом психологічних особливостей та професійно важливих якостей і здібностей. Здатність досягати найвищих успіхів у професійній діяльності багато в чому залежить від самооціночних здібностей (самоконтроль, самовдосконалення, самоосвіта). Фахівець повинен бути психологічно готовим до діяльності в соціальній сфері, мати сформоване професійне мислення, вміти самостійно аналізувати конкретну ситуацію, оцінювати можливі наслідки та брати відповідальність за обрані рішення, які часто пов'язані з життям людини.

Соціальний працівник, який не одержав спеціальних і наукових знань щодо роботи з тією чи іншою категорією населення, не може приступати до професійної діяльності. Однак при наявності необхідних знань, фахівець повинен удосконалювати свої практичні навички, оскільки об'єкт, на який спрямована діяльність, постійно змінюється [2].

Завдання соціального працівника полягає у тому, щоб допомогти клієнтові знайти себе, своє місце в динамічно мінливому світі, зорієнтуватися в нових соціальних відносинах. Фахівець із соціальної роботи повинен мати навички саморегуляції, самоорганізації (уміти опановувати свої думки, почуття, поведінку, проводити самоспостереження), що є основою самовдосконалення й професійного росту.

Варто зазначити, у сучасного фахівця в особливих, важких або екстремальних умовах діяльності, коли зовнішні або внутрішні фактори викликають порушення нормальної діяльності функціональних систем, виникає природна потреба відновити рівновагу, збалансованість психічних процесів. У результаті усвідомлення ситуації з'являється мотив тієї або іншої дії з метою пристосування до нестандартної обстановки, відбувається активізація системи психічної саморегуляції, виникає потреба "зібратися", "мобілізуватися", "перебудуватися". Це характерно для початку рефлексії, коли найчастіше запускається механізм самоаналізу й самооцінки, вироблення й прийняття рішень [3].

Незаперечним є те, що вся діяльність соціального працівника має слугувати створенню атмосфери комфорту та безпеки особистості, забезпеченню охорони життя та здоров'я громадянина, створенню гуманних здорових відносин в соціальному середовищі. Професійний успіх соціального працівника визначається результативністю його діяльності, а результат залежить від професійних можливостей фахівця соціальної сфери [4].

Звісно, якщо вести мову про особистісний аспект майбутньої діяльності соціального працівника, то він передбачає розкриття можливостей суб'єкта, формування його мотивів, інтересів, професійно-особистісних якостей у процесі цілеспрямованої взаємодії на рівні "педагог-студент", враховуючи, що соціальний працівник має працювати в системі "людина-людина", то при цьому більші вимоги ставляться до професійно-особистісних якостей.

Висновки. Таким чином, компетентність є важливою умовою успіху діяльності соціального працівника та показником його можливостей. Поняття "компетентність соціального працівника" складається з наявних у майбутнього фахівця соціальної сфери професійних знань, умінь та навичок, особистісних якостей, вміння застосовувати здобуті знання, вміння та навички на практиці. Рівень компетентності соціального працівника визначається ступенем сформованості всіх цих елементів, їх вдалим поєднанням. Професійна компетентність визначається не просто як сума знань, необхідних для надання професійної допомоги і послуг окремим особам, групам, організаціям, громадянам, а як певний рівень професіоналізму, невіддільний від сукупності особистісних якостей, психологічних характеристик, які сприяють створенню індивідуального "професійного почерку", професійного стилю.

Список використаних джерел

1. Комунікативна професійна компетентність як умова взаємодії соціального працівника з клієнтом / А. Й. Капська, Л. В. Волинська, О. Г. Карпенко, В. С. Филипчук ; за ред. А. Й. Капської. – К. : ДЦСМ, 2003.

2. Карпенко О. Г. Професійне становлення соціального працівника : навч.-метод. посібник / О. Г. Карпенко. – К. : ДЦССМ, 2004.

3. Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти : науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти : монографія / О. Г. Карпенко ; [за ред. С. Я. Харченко]. – Дрогобич : Коло, 2007.

4. Кремень В. Г. Освітянський простір і соціальна робота в Україні: концептуальні засади взаємовпливу / В. Г. Кремень // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. – К., 2003. – № 4. – С. 5–11.

References

1. Komunikatyvna profesiyna kompetentnist yak umova vzayemodiyi sotsialnoho pratsivnyka z kliyentom / A. Y. Kapska, L. V. Volynska, O. H. Karpenko, V. S. Fylypchuk ; za red. A. Y. Kapskoyi. – K. : DTSSM, 2003.
2. Karpenko O. H. Profesiyne stanovlennya sotsialnoho pratsivnyka : navch.-metod. posibnyk / O. H. Karpenko. – K. : DTSSSM, 2004.
3. Karpenko O. H. Profesiyna pidhotovka sotsialnykh pratsivnykiv v umovakh universytet·skoyi osvity: naukovo-metodychnyy ta orhanizatsiyno-tekhnolohichnyy aspekty : monohrafiya / O. H. Karpenko ; [za red. S. YA. Kharchenko]. – Drohobych: Kolo, 2007.
4. Kremen V. H. Osvityanskyy prostir i sotsialna robota v Ukrayini: kontseptualni zasady vzayemovplyvu / V. H. Kremen // Sotsialna robota v Ukrayini: teoriya i praktyka. – K., 2003. – № 4. – S. 5–11.

Надійшла до редколегії 17.10.17
Рецензована 24.10.17

Я. Спивак, канд. пед. наук, доцент, докторант
Донбасский государственный педагогический университет, Славянск, Украина

ВЕКТОРЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО УСПЕХА СОЦИАЛЬНОГО РАБОТНИКА

Рассматривается компетентность как важный вектор успеха деятельности социального работника, раскрыто понятие "компетентность социального работника" и его составляющие, которые состоят из имеющихся у будущего специалиста социальной сферы профессиональных знаний, умений и навыков, личностных качеств специалиста.

Ключевые слова: образование, профессиональная компетентность, социальный работник, профессионализм.

Y. Spivak, Doctor of Philosophy in pedagogy, associate professor, doctoral student
Donbass state pedagogical university, Slovianske, Ukraine

VECTORS OF PROFESSIONAL SUCCESS OF SOCIAL WORKER

The article considers competence as an important vector of the success of a social worker's activity, discloses the concept of "competence of a social worker" and this components consisting of the future professional social skills available to the social worker, skills and abilities, personal qualities, and the ability to apply the acquired knowledge, skills and abilities in practice.

The results of the research, provided in the article shows that the level of competence of a social worker is determined by the degree of formation of all these elements, their successful combination. Professional competence is defined not only as the amount of knowledge necessary to provide professional assistance and services to individuals, groups, organizations, citizens, but as a certain level of professionalism, inseparable from the set of personal qualities, psychological characteristics that contribute to the creation of individual "professional handwriting", professional style.

Keywords: professional competence; vector of the success; professionalism

УДК 378.1

Т. Хміль, студ.
Київський національний університет імені Тараса Шевченко, Київ

СТУДЕНТСЬКЕ БАЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА УНІВЕРСИТЕТУ

Досліджено та проаналізовано бачення студентами освітнього середовища університету, відповідно до результатів проведеного дослідження описано можливі шляхи вдосконалення освітнього процесу.

Ключові слова: освітнє середовище, компоненти освітнього середовища, зміст освіти.

Постановка проблеми. Сучасна вища освіта в умовах конкурентного ринку освіти та гуманаізіції останньої, визначає необхідність створення у вищому навчальному закладі середовища, що є сукупністю умов для професійного та особистісного розвитку кожного його суб'єкта.

Актуальність даної проблематики зумовлена необхідністю всестороннього діалогу усіх суб'єктів освітньої діяльності з метою оптимізації та вдосконалення навчального процесу, як однієї із умов демократизації освіти та інтеграції України до європейського освітнього простору.

Для подальшого викладу матеріалу важливо визначити основні поняття: "середовище" та "освітнє середовище".

Виклад основного матеріалу. У найширшому розумінні, поняття "середовище" визначається як оточення. Відповідно до тлумачного словника української мови, "середовище" – оточення, сукупність природних і соціально-побутових умов, а також сукупність людей, пов'язаних спільністю цих умов, в яких протікає діяльність людського суспільства, організмів [1]. Тобто поняття "середовище", по-перше, є багаторівневим, а по-друге, визначається не тільки об'єктами, а й взаємозв'язками між ними.

Відповідно, освітнє (педагогічне) середовище можна визначити як цілеспрямовано створене оточення, сукупність умов, спільнота, в межах яких відбувається процес становлення особистості. Компонентами даного процесу в межах освітнього середовища є навчальна діяльність, виховний вплив, взаємозв'язки та особистісна діяльність кожного його суб'єкта[3].

Відповідно до вищезазначеного, об'єктами дослідження в освітньому середовищі можуть бути структура, параметри (характеристики), типи, взаємодії, впливи та управління. Взаємодії та впливи в середовищі визначаються рольовими статусними та інформаційними міжособистісними обмінами. Крім того варто виокремлювати домінуючі настрої суб'єктів освітнього середовища, емоційно-чуттєві поля взаємодій та взаємовпливів, а також мотиваційні компоненти.

Вважаємо, що дослідження суб'єктивного бачення та оцінки студентами складових компонентів освітнього середовища в університеті є оптимальним шляхом окреслення тенденцій у сприйнятті освітнього середовища з метою пошуку шляхів його вдосконалення.

***Мета дослідження*:** виявити особливості бачення студентами освітнього середовища університету (факультету зокрема) і визначити шляхи його оптимізації та вдосконалення.

Поняття освітнього середовища широко висвітлюється в роботах українських науковців. Аналіз праць, зокрема С. Вершловського, І. Слободчикова, Г. Сухобської, Л. Марак показує, що під терміном "освітнє середовище" у педагогіці розуміється сукупність умов, котрі впливають на формування і функціонування людини в суспільстві, на наочну і людську обстановку особистості, її здібностей, потреб, інтересів, свідомості. І. С. Нечитайло, як теоретик освітнього простору ВНЗ, основною метою існування освітнього середовища називає соціалізацію – академічну та професійну. "У проектуванні та організації освітнього простору, – пише він, – ВНЗ треба обов'язково прагнути до того, щоб цей простір був не тільки "інформаційним", "культурним" чи будь-яким іншим, а, насамперед, простором соціальним – тобто простором соціальних відносин" [2]. Соціальний аспект освітнього середовища полягає у створенні в

© Хміль Т., 2017